

OBRтнички RADОВИ NA SVEUČILIŠNOJ BIBLIOTECI U ZAGREBU

KARMEN GAGRO

I danas stoji općepoznata i prihvaćena ocjena da je Sveučilišna biblioteka u Zagrebu najpotpuniji i najbolje očuvani primjer secesijske arhitekture i umjetničkog oblikovanja prostora i predmeta u nas.

Posebno možemo istaknuti da je unutrašnjost Biblioteke sačuvana gotovo u potpunosti te da i danas svjedoči o vrlo visokoj razini oblikovnih rješenja na svim područjima primijenjenih umjetnosti i zanatsko-umjetničkih radova.

S tim u vezi otvara se više pitanja: u kojim okolnostima, na koji način i s kojim je ciljem uređenje Sveučilišne biblioteke poprimilo obrtničku i estetsku razinu prvoga reda? Tko su bili autori i izvođači obrtničkih radova? Koje su radionice bile sposobne i tehnički opremljene za izvođenje visokokvalitetnih obrtničkih radova izvedenih ili primijenjenih na Sveučilišnoj biblioteci?

U pokušaju da odgovorimo na ta pitanja, suočili smo se s činjenicom da su prijeko potrebni podaci o tim radovima, izvedenim tek prije nešto više od sedamdeset godina, nedostupni ili zagubljeni, a i literatura je vrlo oskudna.¹

Uvidom u arhivske fondove mogu se naći samo parcijalni podaci. Primjerice, u arhivi Sveučilišne biblioteke nalazi se samo dokumentacija vezana za knjižni fond i radne odnose u biblioteci. Građevinski odjel Historijskog arhiva grada Zagreba posjeduje samo građu s građevinskim nacrtima, detaljne statičke proračune za pojedine elemente gradnje te građevinsku dozvolu, koju je izdao Odjel za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade 1911. godine. Tragajući za drugim važnim izvorima doživjeli smo neugodno iznenađenje: pregledavši velik dio arhive Zemaljske vlade, koju čuva Arhiv Hrvatske, našli smo samo jednu praznu košuljicu čijem sadržaju nije bilo moguće ući u trag ni na jednom drugom mjestu.

Tako nam izvor od kojega su se mogli očekivati najpotpuniji podaci nije pružio odgovore na pitanja koja nas zanimaju. Zemaljska je vlada bila naručilac i

investitor gradnje Sveučilišne biblioteke, pa je bilo logično očekivati da se u njezinoj dokumentaciji nađu podaci i pojedinačni dokumenti koji se tiču natječaja i ponuda, te napokon računi što su ih izvođači morali priložiti investitoru.

Arhiva obrtničke komore, iz koje bismo mogli saznati nešto o zagrebačkim obrtnicima u vrijeme gradnje Sveučilišne biblioteke, ostala nam je za sada nedostupnom. Svojevremeno je ta arhivska građa predana na čuvanje Sveučilišnoj biblioteci, pa je ona u cjelini pohranjena u dvorcu Golubovec, ali do danas nije sređena niti dostupna.

Pomisao da se možda u ostavštini arhitekta Lubynskog nalazi dokumentacija vezana za opremu interijera, katalozi ili korisni adresari, navela nas je na još jedan pokušaj. Doznali smo međutim od njegova sina da je sva ostavština arhitekta Lubynskog vezana za Sveučilišnu biblioteku prije petnaestak godina završila kao otpad u tvornici papira.

O tome kako su originalni nacrti nestajali već u vrijeme gradnje govori sjećanje dr. Velimira Deželića (mlađeg), svojedobno objavljeno u "Vjesniku": "Arhitekt Lubynski često je dolazio u dom bibliotekara (mog oca) na konzultiranje i kasnije na jadikovanje. Jednom je priznao kako je sve svoje idejne skice i neke izrađene građevne nacрте bacio u vatru kada je saznao da su mjerodavni zaključili kako se nikada neće potpuno izgraditi zagrebačka biblioteka.

Određene komentare i podatke pruža nam rukopis dr. Deželića pod naslovom "Građa za memoare" koji je u izvodima što se odnose na Sveučilišnu biblioteku za tisak priredio njegov sin dr. Mladen Deželić.²

Velimir Deželić bio je na čelu Sveučilišne knjižnice baš u vrijeme njezine gradnje, te je svojim zalaganjem, znanjem, autoritetom i prijateljskim vezama s banom

Tomašićem u mnogome pomogao uspješnoj i brznoj realizaciji projekta Sveučilišne biblioteke.

“S arhitektom Lubynskim i Emilom Laszowskim, bio sam izaslan da študiram nove biblioteke u Evropi i njihov ustroj” - bilježi autor, koji je o rezultatima tog svog putovanja trebao u veljači 1910. podnijeti elaborat Zemaljskoj vladi. U istom dokumentu Deželić izvještava da mu je prilikom audijencije kod bana Tomašića 1911. godine, a u povodu imenovanja za bibliotekara Sveučilišne biblioteke, ban rekao ovo: “Želim da Sveučilišna knjižnica bude građena kao reprezentativna zgrada, a ne da bude samo spremište knjiga sa čitaonicama. Hoću da bude lijepa izvana i iznutra, što sve ukusu Vašem i arhitekta dakako prepuštam, a ja ću se pobrinuti za financiranje. Neka naši ljudi, a naročito naši studenti, kada uđu u novu zgradu Sveučilišne knjižnice, osjete da mi nismo puka sirotinja i barabe.”

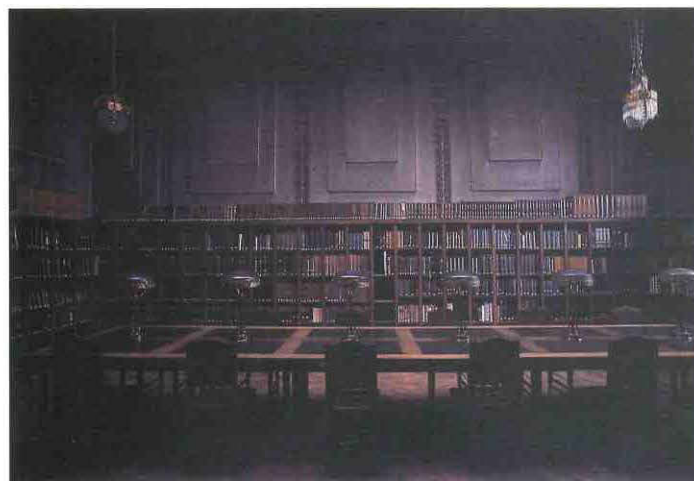
U Deželićevu rukopisu naći ćemo još zanimljivih podataka, primjerice, da su na početku 1911. bile raspisane “jeftimbe” za pojedine radnje, a kada je tvrtka *Adolf i Ernst Erlich* završila, 2. ožujka, pripreme za gradnju, “počelo se sa kopanjem temelja 1. ožujka 1911. i s gradnjom 27. ožujka 1911. g.” Autor, nadalje, bilježi: “Zgrada je postepeno rasla sva u armiranom betonu i sa željeznom konstrukcijom, da bude sigurna od požara i potresa. U građi spremišta osim prozora neme uopće upaljive materije. Za namještaj i oplatu uzeta je hrastovina. Žbuka je zrnata. U zgradi posvuda mramor, mali ukrasni mozaici, kristalna i obojena stakla, bronca i mjed. Svaki predmet posebno je izrađivan prema nacrtima.”

Tko je izrađivao nacрте za raznovrsne umjetničko-obrtničke radove? Najvjerojatnije ih je dijelom izrađivao sam arhitekt Lubynski, premda je teško pretpostaviti da ih je izrađivao za sve vrste radova. Pouzdano je utvrđeno jedino da je izradio nacрте za drveni namještaj. Jednako tako moramo pretpostaviti da su postojala za neke radove standardna rješenja pojedinih tvrtki koja su se nudila na temelju katalogskog predloška. Dakle, logično je pretpostaviti da je arhitekt imao posrednog i neposrednog udjela u kreiranju nacрта ili odabiru rješenja na osnovi postojećih predložaka ili kataloga, ali ovu tezu moramo i dalje držati otvorenom i radnom.

O nekima od izvođača pojedinih obrtničkih radova našli smo potrebne podatke. Ponajprije ipak treba istaknuti da je Zagreb u godinama gradnje Sveučilišne knjižnice bio sredina s ponudom vrlo raznovrsnih obrtničkih usluga, kao rezultatom ubrzanog izrastanja grada Zagreba u glavni grad Hrvatske. Zagreb je u razdoblju

Fotografije: Damir Fabijanić

od 1870. do 1900. godine udvostručio broj stanovnika. Posebno se u osamdesetim i devedesetim godinama, u vremenu nakon potresa, gradilo mnogo reprezentativnih i javnih građevina, koje su iziskivale sve raznovrsnije i kvalitetnije obrtničke, pa i umjetničko-obrtničke radove. Zgrada Muzeja za umjetnost i obrt, uređenje zgrade Odjela za bogoštovlje i nastavu, pod nadzorom Izidora Kršnjavog, gradnja Kazališta, Gimnazije, te napose zagrebačke katedrale i preuređenje niza drugih crkava, svjedoče o zamašnosti i kvaliteti radova što su se izvodili u to vrijeme u Zagrebu. Značajnu ulogu u unapređivanju razine i raznovrsnosti zagrebačkog obrtništva imao je Herman Bollé. Ljubo Babić odaje mu posebno priznanje za izgrađivanje našeg obrtničkog kadra.³ To se priznanje posebno odnosi na djelatnost Obrtne škole u Zagrebu, za čije je osnivanje i kontinuirani rad od 1882. najzaslužniji H. Bollé. Obrtnička je škola potkraj prošlog i na početku našeg stoljeća bila istinsko rasadište spremnih i kvalitetnih obrtničkih radnika u Zagrebu.

Prema tome, možemo kazati da je Zagreb imao niz obrtnika koji su bili spremni prihvatiti se gotovo svih složenih zadataka što ih je izvedba projekta veličanstvenog i raskošnog zdanja biblioteke pretpostavljala. O eventualnom udjelu Obrtne škole u godišnjim "Izvešćima" o ostvarenom programu i radu nismo našli nikakve podatke, nismo mogli utvrditi da su njezini majstori ili polaznici bili neposredno angažirani na izvođenju radova na biblioteci.⁴

Prateći suvremene publikacije, posebno glasilo zagrebačkih obrtnika, koje od 1896. izlazi pod nazivom "Obrtnički viestnik", možemo zaključiti kako su zagrebački obrtnici bili vrlo zainteresirani za poslove i uporni u nastojanju da se ponajprije njima dodjeljuju radovi koji su se otvarali. Jedan članak iz "Agramer Tagblatta" iz 1897.⁵ govori o žalbi sitnih obrtnika upućenoj banu i njegovoj kancelariji. Sitni obrtnici građevinske struke (zidari, kamenoresci, tesari, krovopokrivači, limari, staklari, bravari, stolari, šoboslikari, keramičari i fasaderi) žale se preko zemaljskog udruženja za obrt i industriju da ih se prilikom javnih natječaja za neke gradnje najčešće zaobilazi, te da se poslovi povjeravaju pojedinim poduzetnicima, usprkos banovu obećanju da će im se u budućnosti dati više prilike za rad. Tom prilikom obrtnici mole "Visoku kraljevsku zemaljsku vladu da raspisuje natječaje prema obrtnim grupama, a ne u cijelom, tako da ne dođe do teškog socijalnog stanja u pojedinim zanatskim grupama. Dugogodišnji protesti i žalbe malih obrtnika konačno su urodili plodom; tako "Obrtnički viestnik" 1909. godine donosi "naredbu" Zemaljske vlade, tj. njezina odjela za unutarnje poslove,

od 8. rujna 1909.: "Povodom ovamo podnošene molbe Saveza Hrvatskih obrtnika u Zagrebu, da se jeftimbe za sve javne gradnje raspisuju vazda za pojedine obrtne radnje, obnalazi Kraljevska zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, Kraljevskoj županijskoj oblasti upozoriti na bansku naredbu od 26. svibnja 1894, ponovno priopćenu ovdašnjom naredbom od 26. listopada 1904, prema kojoj se imadu na izvedenje predati obrtničke radnje kod pojedinih zemaljskih gradnja neposredno dotičnim obrtnikom."⁷

U istom "Obrtničkom viestniku" možemo u idućim godištima pratiti natječaje za pojedine radnje vezane za gradnju Sveučilišne biblioteke. Saznajemo da je 10. siječnja 1911. bio raspisan natječaj za zemljane radove, za zidarske radove, te za radove od armiranog betona.⁸

Iz dnevnika Velimira Deželića doznajemo da je već 2. ožujka 1911. tvrtka Adolf i Ernst Erlich započela s građevinskim radovima. Tu tvrtku, kao građevnog poduzetnika susrećemo na reklamnim oglasima "Vijesti hrvatskog društva inžinira i arhitekata" u godištima od 1909. do 1913. i dalje. Oglašavaju da "tvrtka izvađa sve u građevnu struku zasjecajuće radnje, izrađuje projekte, preuzima financiranje i izvođenje svih javnih zgrada, poglavito vojarna, kanalizacije, teracanje cesta itd, za gradove i općine na amortizaciju."⁹

Dana 25. veljače 1911. vladin građevni odsjek raspisuje natječaj "u svrhu osiguranja stolarskih, bravarskih, ličilačkih, soboslikarskih i pećarskih radnja, nadalje za nabavu keramičkih pločica, te hrastovih podova za novogradnju Sveučilišne biblioteke u Zagrebu."¹⁰ Međutim, kako ne raspolažemo osnovnom dokumentacijom o dodjeljivanju radova za koje je bio raspisan natječaj, ne preostaje nam nego da se i dalje služimo posrednim informacijama, i to u onim slučajevima kada se izvođači nisu sami potpisali na svojim radovima.

Već spominjane "Vijesti hrvatskih inžinira i arhitekata" bit će nam pritom najviše od pomoći. Na zaključak o njihovoj relativnoj pouzdanosti navela nas je činjenica da je većina imena o kojima imamo druge podatke, kao i sam arhitekt Lubynski, prisutna u njihovim oglasima.

Izvođača stolarskih radova nismo uspjeli pouzdano identificirati. Iako su stolarski obrtnici u to vrijeme u Zagrebu relativno brojni, ipak moramo voditi računa o velikom obimu radova koji su bili izvedeni u nepune dvije godine dana. Pretpostavljamo stoga da je stolarske radove izvela "Prva i najuglednija stolarska tvrtka u Zagrebu, A. Kontak."

Nabavku i polaganje keramičkih pločica izvela je tvrtka *Armin Schreiner*. Dokaze za to imamo na više mjesta u prostoru Sveučilišne biblioteke, gdje je na keramičkim oblogama, na hodnicima i u sanitarnim čvorovima uzidana pločica s nazivom firme. Predstavništvo je surađivalo s najpoznatijim proizvođačima u tadašnjoj Europi, kao što su *Hartmuth* i *Rakonitz*, oba iz Češke; na nekoliko mjesta u mozaičnom podu od klinkera na prvom katu možemo sresti potpis *RAKO*. Iz Schreinerovih oglasa saznajemo detaljnije kakvim se sve poslovima bavila ova tvrtka.¹¹

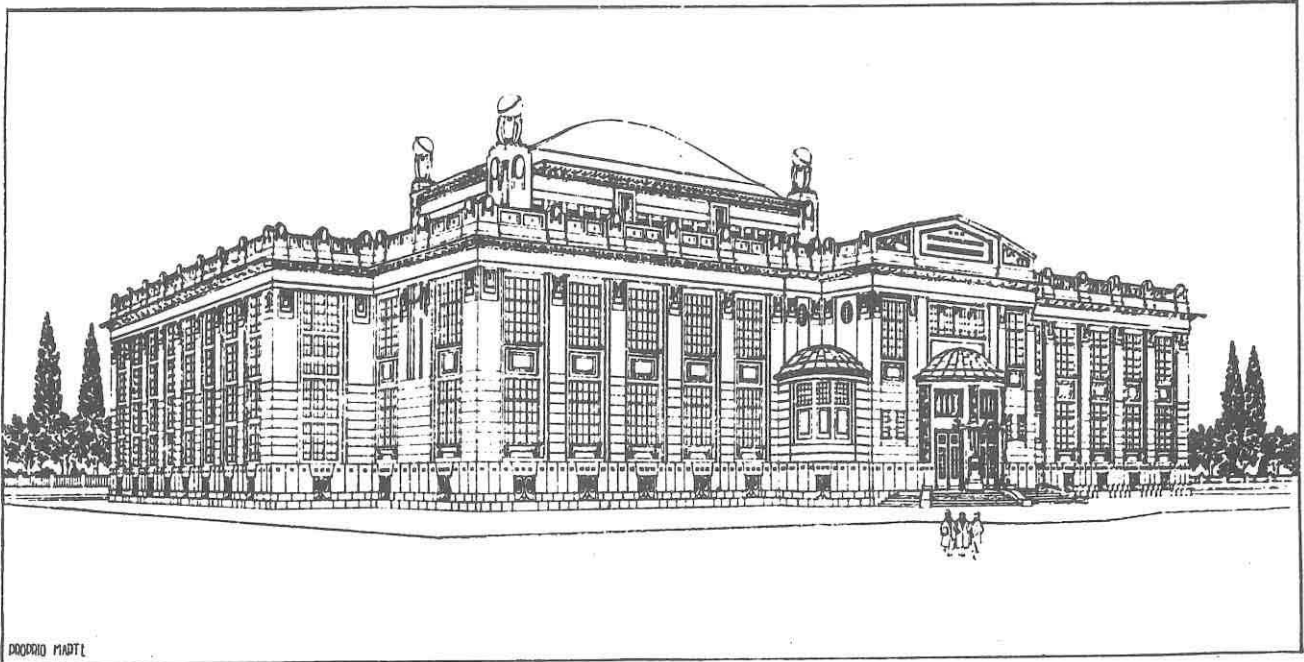
O radovima u metalu bilo je teže naći podatke, a pretpostavki je bilo više. Majstor Haramina olakšao nam je posao ostavivši natpisnu pločicu na ulaznim vratima biblioteke, izrađenim od kovana željeza, bakra i mjedi. Istu kombinaciju u izvedbi ostvarila je ova radionica na stubišnim ogradama što vode u prvi kat. Sličan ornamentalni motiv u kovanom željezu pojavljuje se na svim prozorima prizemlja, na fasadi zgrade. Ti radovi pokazuju obrtničku vještinu i poznavanje različitih materijala, što je omogućilo i njihovu sretnu kombinaciju u konačnoj izvedbi. No, kako se radi o vrlo uočljivim i izrazito ukrasnim elementima, koji su sastavni dio fasade i njezina općeg dojma, bilo bi najlogičnije povjerovati da su nacrti za ove elemente došli od samog arhitekta Lubynskog, da da je Haraminina radionica bila samo njihov izvođač.

Od domaćih imena u bravarstvu i umjetničkoj bravariji čije oglase donose "Vijesti hrvatskih inženira i arhitekata" spomenut ćemo još neka. Oglašava se tako umjetna bravarija Josipa Hammela u Medulićevoj ulici (ona ista u kojoj je 1927. godine radio i Josip Broz). Tu je još i Pandićeva bravarija, te napokon ona Ivana Hercezyja koja proizvodi i reklamira sklopne rešetke i željezne prozore.¹²

Dok su radove u kovanom željezu i bravariji gotovo sigurno izveli domaći majstori, u potvrdu čega smo naveli i potpis domaće radionice, čini se malo vjerojatnim da su ostali radovi u metalu nastali u Zagrebu. Riječ je o štitnicima za radijatore od lijevane i kovane mjedi, te o rešetkama na francuskim prozorima, zanatski i tehnički izvanredno kvalitetno izvedenim i minuciozno doradenim u najsitnijim detaljima. Pojedini štitnici za radijatore ili ukrasne rešetke uz prozore izvedeni su kao pandani, a ornamentalni motivi u stilu najbolje bečke secesije. Ukrasne žardinijere od iskucanog bakra i mjedi u predvorju biblioteke i vestibulu mogle su nastati i u Zagrebu, ali svakako prema nekom od tipičnih secesijskih predložaka.

U Zagrebu u to vrijeme postoji predstavništvo bečke tvornice kovinske robe *Alfred Zempliner* koja, uz ostalo, nudi zaštitne uglove i zaštitne rešetke za staklo, ručke

OSNOVA „PROPRIO MARTE“ (ARH. LUBYNSKI).

za vrata, okove za vrata i prozore u svim stilovima kao i oplata kamina i portala od žute mjedi. U svakom slučaju, čini se da su odgovarajući elementi u biblioteci nabavljeni iz nekog od velikih centara, najvjerojatnije iz Beča, te da nisu posebno izrađeni prema nacrtima Lubynskog. Njihova kvaliteta i dizajn svjedoče o razvijenoj i uhodanoj serijskoj proizvodnji.

Glede vitraja nije bilo nejasnoća, jer su sve staklene oslikane površine i potpisane. Na prozorima stubišta, na hodnicima, kao i na tavanici profesorske čitaonice, nalaze se potpisi zagrebačke stakloslikarske radionice *Koch i Marinković*,¹³ a cijela staklena opna velike čitaonice djelo je bečke tvrtke za izradu staklenih umjetničkih slikarija *Karl Geyling*. Njegove oglase također nalazimo u "Vijestima inžinira i arhitekata".

I u ovom slučaju čini se da su i jedna i druga tvrtka radile prema svojim nacrtima, a sve u duhu secesijskog ornamenta i obrade stakla, a možda je samo za dva velika stubišna vitraja Kocha i Marinkovića bio potreban idejni nacrt arhitekta Lubynskog; na sredini jednog prikazan je grb grada Zagreba, a na drugom grb Hrvatske, Dalmacije i Slavonije.

Ostali stakleni elementi odnose se na brušena kristalna stakla okovana žutom mjedi, što se nalaze na unutrašnjim vratima i na nekim ormarima za knjige (profesorska čitaonica). U već spominjanim oglasima u "Vijestima inžinira i arhitekata" susrećemo nekoliko tvrtki koje su se bavile ostakljivanjem pokućstva i vrata kristalnim brušenim staklom, kao i okivanjem brušenog stakla u mjed. Najpoznatiji su među njima Ulrich, Gnezda i Karal.

Lusteri i svjetiljke u Sveučilišnoj biblioteci zasebna su tema, jer su to po svojoj raznolikosti (gotovo desetak različitih tipova) te kvaliteti stakla i mjedi proizvodi visokog umjetničkog dizajna bečke secesije. Kao i za već spomenute mjedene rešetke na radiatorima može se gotovo sa sigurnošću ustvrditi i za sva rasvjetna tijela da su to proizvodi velike, po svoj prilici, bečke industrije, te da nisu izrađeni posebno prema nacrtu našeg arhitekta.

Drveni namještaj u biblioteci izrađen je od hrastovine svijetlog prirodnog tona i vrlo je jednostavan. Funkcionalni ormari za knjige, kartotečni ormari, pultovi, stolovi i stolci teško bi nam otkrili svog autora. Oni, zapravo, invencijom i izvedbom zaostaju za ostalom unutrašnjom opremom, osobito za metalnim dijelovima i akcesorijima. Može djelovati kao iznenađenje kada se utvrdi da je autor nacrtu za drveni namještaj upravo arhitekt Lubynski. Iz jednog članka Koste Strajnića

objavljenog 1913. godine doznajemo da je stolarska udruga "... u izlogu u Ulici Marije Valerije izložila namještaj po nacrtu Rudolfa Lubynskog za novu Univerzitetsku biblioteku."¹⁴

Raskošne raznobojne mramorne oplatae po zidovima (crna, bijela, zelena, siva i ružičasta) možda su u prostore biblioteke dospjele preko jedne od nekoliko tvrtki za trgovinu najkvalitetnijim mramorom koje u to vrijeme djeluju u Zagrebu.

Iz jedne druge kritike Koste Strajnića, koja se odnosi na likovne ukrase Sveučilišne biblioteke,¹⁴ saznajemo da je pred njom bio planiran park s nasadima u francuskom stilu, a prema nacrtima Većeslava Durhaneka. Čini se da do realizacije tog nacrtu nikada nije došlo, iako postoji jedna razglednica koja prikazuje novu Sveučilišnu biblioteku pred kojom je doista francuski vrt, ali on se na toj koloriranoj razglednici više doima kao fotomontaža nego kao prikaz živog raslinja.

Bez obzira na pojedine neusklađenosti u cjelini likovnih disciplina i radova na Sveučilišnoj biblioteci, pa i na neke neujednačenosti obrtničkih radova, upravo sa stajališta obrtnih radova Biblioteka je jedan od najsolidnijih i najuspješnijih primjera u novijoj povijesti graditeljstva u Hrvatskoj. S njom se mogu usporediti tek objekti i radovi Viktora Kovačića i poneka gradnja u razdoblju između dva svjetska rata. Sveučilišna biblioteka građena je u vrijeme kada je obnova zagrebačkog obrta, koja je započela početkom osamdesetih godina, davala svoje pune i zrele rezultate. Visoka zanatska zrelost tih radova izrasla je i do njihova stilskog jedinstva. A kad se uzme u obzir da je stil vremena u kojemu je ona nastala - secesija - programatski težila tome da udari svoj pečat svakom, pa i najskromnijem graditeljskom djelu, odnosno likovnoj cjelini, postaje jasnije kako je nastala jedinstvena cjelina unutrašnjeg i vanjskog uređenja Biblioteke.

Jedino se omraženošću secesije kao stila i njezinom negacijom, do kojih je došlo nedugo nakon završetka gradnje Sveučilišne biblioteke, može objasniti prerani zaborav, nebriga za dokumentaciju o njezinoj gradnji i uređenju, kao i za druge s njom povezane informacije. To nesređeno stanje, ili čak nestanak dokumenata sprečavaju nas danas da potpunije rekonstruiramo odnose između naručilaca i autora, između autora i izvođača, između arhitekta i obrtnika.

Nismo, primjerice, u mogućnosti pouzdano ocijeniti kolika je bila uloga arhitekta Lubynskog u stvaranju stilskog jedinstva obrtnih radova. Mi tek možemo pretpostaviti da je arhitekt kao autor cjelokupne zamisli

izravno radio nacрте za važnije obrtne radove, stimulirao obrtnike da sami ponude stilski ambicioznija rješenja, ili sudjelovao u odabiru gotovih predložaka. Utvrdili smo jedino pouzdano da je autor nacрта za rješenja drvenog namještaja. Međutim, iz ljutnje i ogorčenja koji su zahvatili Lubynskog zato što nisu poštovani njegovi prijedlozi za dogradnju paviljona uz Biblioteku i za uređenje okoliša, posredno možemo zaključiti koliko je on duboko živio sa svojim zamislima.

Glede općih okolnosti u kojima je bila moguća za ono vrijeme i za ondašnje potrebe golema i luksuzna gradnja, valja napomenuti da Sveučilišna biblioteka nije izuzetak: i zgrada Muzeja za umjetnost i obrt te s njome povezane zgrade Obrtne škole, osamdesetih godina, zatim Gimnazije i Hrvatskog narodnog kazališta devedesetih, građene su slično. Građene su praktički na rubu tadašnjeg grada, ali s jasnom idejom o njegovu širenju i rastu, kao i o budućoj ulozi, urbanističkoj i kulturnoj, tih objekata, odnosno ustanova. Osim toga, građene su, ako ne raskošne, onda vrlo solidno i u granicama najboljih mogućnosti trenutka. Upravo je to vrijeme, na kraju prošlog i na početku našeg stoljeća, vrijeme svjesne i planirane izgradnje Zagreba kao nacionalnog i kulturnog središta, vrijeme koje je poklanjalo veliku pažnju trajnosti, razvoju i budućim potrebama.

Bilješke

- 1 Osim sintetskog prikaza Biserke Jakac, *Sveučilišna biblioteka u Zagrebu*, "Peristil" br. 5, 1962., cjelokupna literatura svodi se na nekoliko članaka posvećenih arhitektu Lubynskom, mahom iz vremena gradnje i otvaranja Biblioteke.
- 2 Dr. Mladen Deželić, *Grada za memoare*, rukopis.
- 3 Ljubo Babić, *Umjetnost kod Hrvata*, Zagreb 1943., str. 100.
- 4 Izvješća Obrtne škole, god. 1911., 1912., 1913.
- 5 *Die Landesbauten und des Kleinge werbe*, "Agramer Tagblatt", Zagreb, 1897, str. 208.
- 7 "Obrtnički viestnik", Zagreb, 1909., str. 1.
- 8 Isto, 1911.
- 9 Vijesti Hrvatskog društva inžinira i arhitekata, Zagreb, 1910.
- 10 "Obrtnički viestnik", br. 10, 1911. str. 62.
- 11 "Vijesti inžinira i arhitekata".
- 12 Isto.
- 13 Ivan Marinković (Budimpešta 1885.- Zagreb 1947.), stakloslikar i voditelj radionice za izradu oslikanih stakala, osnovane 1909. u Zagrebu u Ilici 73, 1913. godine udružuje se s Ernestom Kochom te zajedno rade u staklarskoj radionici na Novoj Vesi.
- 14 "Hrvatski pokret", br. 61, Zagreb, 1913, str. 2. - Strajnić je vrlo kritičan prema nacrtima Lubynskog: "Izloženo pokušstvo naručila je Zemaljska vlada, pa je šteta što nije urađeno po nacrtu kojeg boljeg arhitekta."

Summary

Karmen Gagro: "Craftsmen at Work in the University Library Building in Zagreb"

The University Library in Zagreb is the the most complete and best preserved example of Sezession architecture and (interior) decoration in Croatia. The interior decoration of the building is almost intact, and testifies to the fine craftsmanship of its handmade furniture and fittings. One wonders, e.g., what were the incentives for such richness and perfection of execution? Who were these designers and craftsmen? Which workshops were equipped to undertake the tasks at hand?

The article discusses these questions. Along with submitting a list of craftsmen, K. Gagro analyses the contribution of the architect Rudolf Lubynski to the general sense of stylistic unity in the interior decoration. Although no designs have survived, k. Gagro has firmly established that he designed the wooden furniture. It is to be supposed, however, that Lubynski also made some other designs, and also that he stimulated and directed the craftsmen in their work. She further points out some indices of his profound involvement with the project which are more indirect but still significant, e.g. his anger and his protests when the investors ignored his proposal to build a pavilion adjoining the main building and as well as his suggestions concerning the design of its grounds.

Detalji vrata

